

de 1791, l'imperialisme francès resolgué ajuntar-lo amb la Catalunya del Nord, a fi d'introduir una aparent barreja occitana en la terra dels catalans, que justificà l'anexió a França del Rosselló i comarques usurpades el 1658 (fent-ne avui el *département des Pyrénées Orientales*).¹

És clar que des de l'E. Mj. els barons del Fenolhet es posaven de bona gana al servei dels rossellonesos i de la Corona catalano-aragonesa. I per tant n'abunda la doc. toponímica i personal en els nostres arxius. Per a l'estudi de la toponímia internacional (catalana o francesa) és útil recollir-ne dades (que ha ampliat generosament En Ponsich: *Top.*, pp. 166-167). Afegim-hi: del nom del comtat, en l'*InuLC*: *Fonoled* a. 1102, *Fonejed* 1111, *Fenolet* 1154, *Fonolied* 1158, *Fenolet* 1173, *Fenoletum et Fenoledes* 1193, *Fenollet* 1201, 1204. (Comtat de) *Fenoletum*, comtat fronterer de Baixàs, a. 1146 (Col·le. Moreau LXII); «testis P. de *Fonolet*» a. 1302 (*Cart. de Vfr. de Cfl.*, f° 11v), «nobilis Petrus de *Fonolieto*, vicecomes *Insule* [Illa]» a. 1324 (*ibid.*, f° 20v).

La forma catalana predominant des d'antic ha estat sempre *Fenollet*. També *Fenolledès*, sobretot com adj. ètnic o qualificant el comtat i altres accidents geogràfics. *Comitatu Fenulietensi* a. 924 (col·le. Moreau IV, 135). Més documentació arcaica de *Fenolietensis*, amb variants fon. *Fenolietensis* (*Fonolietensis*), en *Cat. Car.* II, des de 952, 244.2, *pagus F.* 92.25, 97.23, 98.9. Cf. CCandi (*BABL* IX, 38). Per al camí: «Aspirano -- de *via Fanalodesa* -- ultra Aglinum --» a. 1154 (Col·le. Moreau LXVII, 4).

La forma plural *Fenolledes* és rara, antigament, si bé no inoïda (a. 1193, supra); «la Terra de *Fenolledes*» a. 1390, ho trobo un sol cop l'a. 1390, en lloc del nom de sempre de *La Tour de France*, el nom que sempre s'ha usat i encara perdura, per al municipi fenolledès immediat al català *Estagell*: Nom eloqüent! com a prova irrefragable i perduradora de la consciència que 'França' s'acaba allà, a despit dels tractats i, vulgui o no vulgui l'entesa dels Lluïsos i els Jacobins.

Ponsich i altres rossellonesos troben que el substantiu *Fenolledès* és avui el nom més recomanable d'aquesta comarca francesa afí a Catalunya: amb raó, no sols per la claredat pràctica, sinó també segons el model de *Carcassès*, *Menervès*, *Gironès*, *Ripollès* etc. i el del citat *fenolietensis* medieval. I és possible que en la voga que havia assolit en el S. XIX la forma *Fenolledes*, vagi contribuir una mala lectura inaccentuada de *Fenolledès*, afavorida per l'abús francès dels plurals toponímics erronis, a la manera de *Prades*, *Formigüeres*, *Arles du Rhône*.

Un cas destacat de l'aflluència de barons rossellonesos a les terres catalanes, es produí aprofitant l'afranquesament passatger dels reis de Mallorca-Rosselló, per la «Croada» contra Catalunya. En P. de *Fonolet* a. 1302 fou membre del consell del rei de Mallorca (RLR V, 320); i consta encara P. de *Fonelet* com conseller de l'Infant Sanç d'allí, a. 1310 (RLR X, 58).

Reunit aquest reialme a la nostra Corona, aquesta o altra família pariona aconseguí terres en el regne de València. Lluís de *Fenollet*, S. XV, escriptor de Xàtiva, en català d'excel·lent estil († 1488) (*GGRV* Val. II, 492). Diego Manuel de *Fenollet*, comte d'Olocau, que hi tenia castell, ara en ruïnes, damunt Olocau de Carraixet i féu inscriure el seu nom l'any 1796, en una làpida, que encara vaig veure en una cova dels afores (xxx, 103.97.2).

Més a Migjorn. Miquel *Fenollet de Castellar*, senyor de *Llocnou*, poble de la rodalia de Xàtiva, un cop expulsats els moriscos atorgà carta de poblament l'a. 1611, i des de llavors el poble s'anomena *Llocnou de Fenollet*; segons SSiv. ja pertanyeria a una família *Fenollet* el 1374. Uns 7 k. al OSO. d'aquest i ja poc més enllà de Xàtiva hi ha el poble de *Torrent*, al qual han posat també el determinatiu de *Fenollet*, segurament per la mateixa raó, i per distingir-lo de la gran vila de *Torrent* a l'O. de València.² No hi ha avui cap NL local *Fenollet* en tota aquesta zona, ni memòria documental de tal topònim antic val.; avui el nom popular que en recullo és simplement *launou* i *torént* (i prou), en els poblets respectius i a Llanera de Ranes (xxxii, 46.14, 35-7). El d'aquests noms és, doncs, succeïda del de l'antiga família llenguadociana immigrada.

Pot venir d'altres petits NLL autòctons el cogn. *Fonollet*, que registro a Llançà; i pron. *funièl* o *Can Foniet* a Vilafreser, entre Bàscara i Banyoles (xxii, 108.24; xlv, 9). D'avior mossàrab pot ser el de la Font de *fonilèt* a Eslda (al peu de la serra d'Espadà) (xxix, 165.1). A Mallorca: *Fonoiet*, pda. del te. d'Alcúdia (Mascaró, *Prehistòria de Alcúdia*, p. 86): del pl. neutre FENUCLETA, amb la -t- conservada per la fonètica mossàrab, si bé la -ç- es deu a la influència del cat.-mall. *fonoi* 'fonoll'.

Altra forma del collectiu tenim en *Fonollera* (*DECat*, 93b37 ss.) i quatre NLL: *La Fonollera* ross., sota *els Escalers*, te. Vallmanya (xxvi, 186.15). Nom antic d'una illeta avui desapareguda en el vell estany de Castelló d'Empúries, en docs. de 953: *Foniliaria insula* (*Cat. Car.* II, 232.25, 233.22). *La Fonollera*, te. Benafigos (xxix, 87.7). I més en plural:

(1) FONOLLERES, poblet del baix Emp., agre. a Parlavà; pron.: *funajères*, a Parlavà, Casacuberta 1920. MENCIONS ANT. 1122: *Fenolleres* citat junt amb *Púbol* (*BABL* IV, 45); 1316: *Fonogleriis* (*Esp. Sagr.* XLIV, 309); 1362: *Fonayeriis* (Alsuis, 140).

(2) *Fonolleres*, altre nom del veïnat dit també *Pocafarina*, te. Llagostera (uns 30 k. al SSO. del (1)).

(3) A Segarra: poblet agre. a Granyanella; pron.: *funulères* a Freixenet, Casac. 1920. MENCIONS ANT. 1331: S. Maria de *Fonollojera* (Junyent, *Misc. Griera* I, 376); 1359: *Fonolleres* (*CoDoACA* XII, 51).

(4) Sembla que n'hi hauria un altre en el vessant S. de l'Albera (cf., però, infra, *Fonollar*): c. 1074: «chastrum de *Fonollarias*», citat junt amb els de Requesens, Rocabertí i Rocamora (Alart, *RLR* III, 278).